

A HÁZASSÁG ÉRVÉNYTELENÍTÉSE IRÁNTI PEREK AZ UNIÓS JOGGYAKORLATBAN*

Wopera Zsuzsa
egyetemi tanár

Miskolci Egyetem

Szabó Imre professzor úr a magyar polgári eljárásjog emblemikus alakja, akivel doktori fokozatszerzésem óta szoros szakmai, és talán mondhatom, hogy baráti kapcsolatban vagyok. Az elmúlt három évben a magyar polgári perjog megújításán munkálkodunk közösen, így magától értetődő lenne, hogy ebben a témában írt tanulmánnyal köszöntsem 65. születésnapján. Tekintettel arra, hogy az utóbbi hónapokban sokat, talán túl sokat is értekeztünk a polgári perjog kodifikációját érintő tárgykörökben, ezért inkább az ünnepelttel közös másik kedvelt témakörünkből meríték: a családjogból, melyhez szorosan kapcsolódik doktori fokozatszerzése is, így remélem, hogy érdeklődésére tarthat számot a tanulmány.

Bevezetés

A Róma III. rendelet¹ hatálybalépése óta az Európai Unió intézményeinek erőfeszítései ellenére sem került elfogadásra a családjogi jogviszonyokat szabályozó új uniós norma. A 2011 óta húzódó, a házastársak és a bejegyzett élettársak vagyoni viszonyait rendező két rendelet-javaslat elfogadásához vezető út is rögösnek bizonyul.²

A napokban jelent meg ugyanakkor a több mint tíz éve hatályba lépett Brüsszel IIa. rendelet³ (a továbbiakban: rendelet) módosítási javaslata⁴, ami jelentősebb átdolgozást a rendelet tárgyi hatálya alá tartozó ügyek körében a szülői felelősséggel kapcsolatos jogviták területén irányoz elő.⁵

---

* Jelen tanulmány az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretei között készült.

¹ A Tanács 2010. december 20-i 1259/2010/EU rendelete a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról (HL L 343., 2010.12.29.)

² 2016. március 3-án a Bizottság a Tanács elé terjesztette a nemzetközi párok vagyoni jogi rendszerei tekintetében joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása terén való megerősített együttműködés engedélyezéséről szóló tanácsi határozatra irányuló javaslatot, amely egyaránt kiterjed a házassági vagyoni jogi rendszerek ügyeire és a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni jogi következményeire, valamint benyújtott két végrehajtási rendeletet. A Tanács 2016. június 9-én fogadta el a határozatot.

³ A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet.

⁴ A Tanács rendelet-javaslat a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről COM (2016) 411. 2016. június 30.

⁵ A rendelet-javaslat indokai között megállapította, hogy a házassági ügyek tekintetében ebben a szakaszban korlátozott számú bizonyíték (ideértve a statisztikákat is) áll rendelkezésre a meglévő problémákról ahhoz, hogy lehetővé tegye a beavatkozás szükségességének és a problémák

Vitathatatlan, hogy a rendelet az Európai Unióban a családi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés alapköve. Egységes joghatósági szabályokat állapít meg a házasság felbontására, a különválásra és a házasság érvénytelenítésére, valamint határon átnyúló helyzetekben a szülői felelősséggel kapcsolatos vitákra vonatkozóan. Megkönnyíti az ítéletek, közokiratok és megállapodások Unión belüli szabad áramlását azáltal, hogy rendelkezéseket állapít meg más tagállamokban való elismerésükre és végrehajtásukra vonatkozóan. A rendelet Dánia kivételével 2005. március 1-jétől valamennyi tagállamban alkalmazandó.

Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) eddig 24 ítéletet hozott a rendelet értelmezését illetően, 2014-2015-ben a Bíróság különösen aktívnak⁶ bizonyult, ami egyfelől mutatja a határon átnyúló családjogi ügyek számának fokozatos növekedését, másfelől azt, hogy még vannak „fehér foltok” a rendelet nemzeti bíróságok általi alkalmazásában.

A Bizottság álláspontja szerint a rendelet alkalmazása körében tapasztalható hiányosságok, és jogalkalmazási problémák döntően a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyek terén jelentkeznek.

Jelen tanulmányban, a fenti állítás cáfolatára egy olyan, még folyamatban levő ügyet mutatok be, ami a rendelet alkalmazásának eddig nem elemzett területét érinti: egy házasság érvénytelenségének megállapítása iránt indított eljárást.

A házassági ügyek 1998-ban kezdődött uniós jog által történő szabályozása óta a 2016. májusában az *Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki* közötti ügy⁷ volt az első, ahol már napvilágot látott a főtanácsnoki indítvány, ami a rendelet tárgyi hatálya alá tartozó házassági ügyek körében a *házasság érvényessége, érvénytelensége* iránt indított per Bírósághoz címzett kérdéseiben foglal állást.

Az ügy érdekessége, hogy a pert a házastársakon kívül álló személy indította, ráadásul az egyik érintett házastárs halála után, melyben a tanulmány leadásának időpontjáig ítélet nem született, de a főtanácsnoki indítvány megállapításait behatóan elemezni tudjuk.

1. Az ügy tényállása

2012. november 20-án Edyta Mikołajczyk a varsói regionális bíróság előtt a párizsi 16. kerületi anyakönyvi hivatal vezetője előtt, Stefan Czarnecki és Marie Louise Czarnecka között, 1956. július 4-én kötött házasság érvénytelenítése iránti keresetet nyújtott be. Ebben előadta, hogy ő a végrendeleti örököse Stefan Czarnecki 1999. június 15-én elhunyt első feleségének, Zdzisława Czarneckának. A felperes szerint ugyanis Stefan Czarnecki és Zdzisława Czarnecka 1937. július 13-án a Poznań-ban kötött házasságát soha nem bontották fel, így a később kötött házasság Marie Louise Czarnecka-val érvénytelen, mellyel a férj bigámiát valósított meg.

Az érvénytelenség megállapítása iránti keresetet Stefan Czarnecki és Marie Louise Czarnecka ellen nyújtotta be. Stefan Czarnecki alperes 1971. március 2-án hunyt el Franciaországban, ahol haláláig feleségével, Marie Louise Czarneckával lakott. Az alperes halála miatt az eljárásban való képviselőre ügygondnokot rendeltek ki, aki Marie Louise Czarnecka kérelmeihez csatlakozott.

---

nagyságrendjének pontos felmérését, és bármely mérlegelt opció teljes mértékben megalapozott kiválasztását.

⁶ Az alábbi ügyekben született ítélet ebben az időszakban: C-436/13. sz. ügyben E és B között 2014. október 1-jén hozott ítélet; C-656/13. számú ügyben L és M közötti 2014. november 12-én hozott ítélet; C-215/15. sz. ügyben Vasilka Ivanova Gogova és Ilia Dimitrov Iliev közötti 2015. október 21-én hozott ítélet; Marie Matoušková C-404/14. sz. ügyben 2015. október 6-án hozott ítélet.

⁷ Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügy.

Az alperes kifogást terjesztett elő, amely szerint a varsói regionális bíróság nem rendelkezett joghatósággal, és kérte, hogy az érvénytelenítésre irányuló keresetet, mint elfogadhatatlant, utasítsák el. Az alaki védekezés mellett érdemben a kereset egészének megalapozatlanság miatti elutasítását kérte.

2013. szeptember 9-i végzésével a varsói regionális bíróság elutasította a joghatóság hiányára vonatkozó kifogást, ezt a végzést pedig egyik fél sem támadta meg. Ez a bíróság 2014. február 13-i ítéletével megállapította, hogy mivel Stefan Czarnecki és Zdzisława Czarnecka házasságát a lengyel bíróság 1940. május 29-én felbontotta, a házasság érvénytelenítésére irányuló kereset megalapozatlan.

A házasságot felbontó ítéletet az eljárásban nem mutatták be, a felbontás tényét a bíróság Zdzisława Czarnecka-nak egy korábbi eljárásban tett tanúvallomására alapozta. Ebben Zdzisława Czarnecka elismerte, hogy Stefan Czarnecki volt az első férje. Vallomásában kijelentette, hogy férje a második világháború kitörése előtt külföldre utazott, ő pedig 1940-ben felbontatta a házasságot egy varsói bíróság előtt. A bíróság rámutatott arra, hogy Stefan Czarnecki is hivatkozott a Zdzisława Czarneckával kötött házasságának felbontására, amikor New York állam anyakönyvi hivatalának vezetőjétől házasságkötési engedély kiadását kérte.

A felperes fellebbezést nyújtott be a házasság érvénytelenítésére irányuló keresetet elutasító ítélet ellen a varsói fellebbviteli bírósághoz.

A fellebbezés vizsgálatakor e bíróságnak kétségei merültek fel afelől, hogy a lengyel bíróságok a rendelet 1. és 3. cikke alapján egyáltalán rendelkeznek-e joghatósággal az alapügy elbírálására.

A varsói fellebbviteli bíróság ezért úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és 2015. június 17-én előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

- 1) A rendelet hatálya alá tartoznak-e a házasság érvénytelenítése iránt az egyik házastárs halála után indított keresetek?
- 2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: a házasság érvénytelenítése iránti olyan keresetekre is kiterjed-e a rendelet hatálya, amelyeket a házastársaktól eltérő személy indított?
- 3) A második kérdésre adandó igenlő válasz esetén: a házastársaktól eltérő személy által a házasság érvénytelenítése iránt indított keresetek esetén alapozható-e a bíróság joghatósága a rendelet 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának ötödik és hatodik francia bekezdésében felsorolt joghatósági okokra?

2.A tárgyi hatály kérdése

A Bíróságnak feltett első kérdés a rendelet tárgyi hatályát, a második a személyi hatályát, míg a harmadik kérdés egy joghatósági kapcsolóelv értelmezését érintette.

A rendelet 1. cikke (1) bekezdés a) pontja szerint a rendelet tárgyi hatálya kiterjed a „házasság felbontására, különválásra vagy a házasság érvénytelenítésére”, úgy, hogy a rendelet 1. cikk (3) bekezdése meghatározza azokat az ügyeket, amelyekre a hatálya *nem* vonatkozik, amelyek között az érvénytelenség megállapítása iránti per nem szerepel.⁸

⁸ Eszerint a rendelet nem alkalmazható:

- a) szülő-gyermek viszony megállapítására vagy vitatására;
- b) örökbefogadásra vonatkozó határozatokra, örökbefogadást előkészítő intézkedésekre vagy az örökbefogadás érvénytelenítésére, illetve visszavonására;
- c) a gyermek családi nevére és utóneveire;
- d) a nagykorúvá válásra;
- e) a tartási kötelezettségre;

A Bíróság elé került ügyben az indítványt⁹ előterjesztő Wathelet főtanácsnok megjegyezte, hogy a házasság érvényességét, érvénytelenségét vizsgáló érdemi döntés csak az után válaszolható meg, miután eldőlt, hogy az alapügyben eljáró lengyel bíróságok rendelkeznek-e joghatósággal. Ez a kérdés képezi az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát.

Az ügyben állást foglaló lengyel és olasz kormány szerint *a házasságnak az egyik házastárs halálát követő* érvénytelenítésével kapcsolatos eljárások *nem tartoznak a rendelet hatálya* alá, mivel az ilyen kereset benyújtásának időpontjában az e keresettel érintett házassági kötelék a házastársak valamelyikének halála miatt már nem áll fenn.¹⁰

Álláspontjuk alátámasztására a véleményt nyilvánító államok Borrás professzornak a Tanács által 1998. május 28-án jóváhagyott egyezményrel¹¹ kapcsolatos magyarázó jelentésének¹² 27. pontjára hivatkoztak, amely szerint „házassági ügyekben a joghatóság kritériumainak megállapításánál nem kell figyelembe venni azokat az eseteket, amikor a házasság érvényességét az érvénytelenítésre irányuló valamely kérelem keretében kell vizsgálni, amennyiben az egyik vagy mindkét házastárs elhunyt, mivel ez a kérdés nem tartozik az egyezmény hatálya alá. Ilyen esetek főként örökléssel kapcsolatos előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekkel összefüggésben szoktak felmerülni. Ezek pedig az e tárgyban alkalmazandó nemzetközi okmányok (...) vagy az állam belső jogának hatálya alá tartoznak, ha ez utóbbi rendelkezett erről a lehetőségről.”

A főtanácsnok emlékeztetett arra, hogy az Európai Unióról szóló szerződés K.3 cikke alapján létrehozott, házassági ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezményen alapult az 1347/2000/EK¹³ rendelet, amelyet a rendelet helyezett hatályon kívül.

Az 1998-as egyezmény nem lépett hatályba, mert a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területének közösségiesedése miatt – a Brüsszeli Egyezményhez hasonlóan – felváltotta egy kötelező és közvetlenül alkalmazandó uniós norma, a már hivatkozott 1347/2000/EK rendelet pontosított címmel, de amely lényegében átvette az Egyezmény struktúráját és rendelkezéseit.

A Főtanácsnok – ellentétben a lengyel és olasz érveléssel – úgy véli, hogy a rendeletet a házasság érvénytelenítésére irányuló valamennyi eljárásra alkalmazni kell, még akkor is, ha a

---

f) a célvagyonra (trust) és az öröklésre;

g) gyermekek által elkövetett bűncselekmények eredményeként tett intézkedésekre.

⁹ Melchior Wathelet főtanácsnoknak Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügyben 2016. május 26-án előterjesztett indítványa.

¹⁰ Ez a jogirodalmi álláspont megjelenik a Brüsszel IIa. rendelethez fűzött kommentárban is, hivatkozva a Borrás jelentés 27. pontjára. Lásd: Ulrich Magnus, Peter Mankowski (Eds.): Brussels IIbis Regulation, Sellier. München 2012. 72. o. 55. pont.

¹¹ Convention drawn up on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Matrimonial Matters. HL C 221, 16.07.1998. P 0002-0018.

¹² BORRÁS, Alegría: Explanatory Report on Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters by, Professor of Private International Law, University of Barcelona, HL 1998. 07. 16.

¹³ A Tanács 1347/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról HL L 160., 2000. 06. 30.

házastársak egyike elhunyt, mégpedig független attól a lehetőségtől, hogy ez a kereset kapcsolódhat egy öröklési vitához, ahogyan az alapügyben is.

Az olasz kormány érvelésével ellentétben a főtanácsnok rámutatott, hogy bár az alapügyben szóban forgó érvénytelenítés iránti kereset az egyik házastárs halála miatt már felbomlott házasságra irányul, az nem jelenti azt, hogy ez a kereset ne tartozna a rendelet hatálya alá. A halállal ugyanis *ex nunc* szűnik meg a házasság, az érvénytelenítés iránti kereset pedig annak *ex tunc* hatályú megszüntetését eredményezi, ahogy a magyar jogban is.

Fennállhat tehát a házasságnak azt követő érvénytelenítéséhez fűződő érdek, hogy az a házastársak valamelyikének halálával megszűnt.¹⁴

A Bizottság hangsúlyozta, hogy a rendelet 1. cikke (1) bekezdése a) pontjának szövege nem hagy semmi kétséget afelől, hogy ez a rendelet alkalmazandó az alapügybelihez hasonló, a házasság érvénytelenítése iránti keresetre. Ez a rendelkezés egyértelműen, bármi fenntartás vagy kiegészítő feltétel nélkül jelöli ki a tárgyi hatályt. A valamely házastárs halálát követő érvénytelenítés iránti keresetek ráadásul nem szerepelnek azon ügyek között, amelyeket a rendelet 1. cikkének (3) bekezdése kifejezetten kizár annak hatálya alól.

A főtanácsnok kiemelte, hogy Borrás professzor magyarázó jelentésének 27. pontjára alapított érveket illetően, hogy nemcsak, hogy soha nem lépett hatályba az 1998-as egyezmény, amelynek ez a jelentés a mellékletét képezi, de – ahogyan azt a Bizottság is felvetette – Borrás professzor egyáltalán nem szolgált magyarázattal erre a kizárásra. Sőt, ahogyan arra a Bizottság felhívta a figyelmet, a rendelet célja, hogy az uniós polgárok számára magas szintű kiszámíthatóságot és jogi egyértelműséget biztosítson a nemzetközi jellegű házassági ügyekben a joghatóságra, valamint a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozóan. A házasság érvénytelenítése iránt az egyik házastárs halála után indított kereseteknek az e rendelet hatálya alóli kizárása tehát ellentétes lenne annak szellemiségével és céljával.

A főtanácsnok a fent kifejtett indokok alapján megállapította – mellyel magam is teljes mértékben egyetértek – a házasság érvénytelenítése iránt az egyik házastárs halála után indított keresetek egyértelműen a *rendelet hatálya alá tartoznak*.¹⁵

3.A személyi hatály kérdése

A Mikolajczyk ügy alkalmat ad a Bíróságnak arra is, hogy állást foglaljon a rendelet *személyi hatályáról* házassági ügyekben.

A szóban forgó ügyben a házasság érvénytelenítése iránt nem az egyik házastárs indított pert, hanem olyan érdekelt személy, akinek a házasság érvénytelenné nyilvánításához jogi érdeke fűződik, mert öröklési igénye függ attól.

A főtanácsnok indítványában megvizsgálta, hogy a rendelet hatálya a házasság érvénytelenítése iránti olyan keresetekre is kiterjed-e, amelyeket a házastársaktól eltérő személy indított. Hivatkozott a Borrás jelentésre, amelyben nincs szó az érvénytelenítés iránt a házastársaktól eltérő személy által indított keresetek esetén a hatály alóli lehetséges kizárásról.

¹⁴ Melchior Wathelet főtanácsnoknak Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügyben 2016. május 26-án előterjesztett indítványának 27. pontja.

¹⁵ Melchior Wathelet főtanácsnoknak Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügyben 2016. május 26-án előterjesztett indítványának 22-29. pontjai.

A kérdést előterjesztő lengyel bíróság utalt a jogtudományi álláspontok ellentmondásosságára, arra tekintettel, hogy bizonyos szerzők¹⁶ szerint a rendelet 3. cikke hallgatólagosan kizár a hatálya alól a harmadik fél által a házasság érvénytelenítése iránt indított valamennyi keresetet, míg mások szerint el kell ismerni e rendelet alkalmazásának lehetőségét abban az esetben, ha a házasság érvénytelenítése iránti keresetet az ügyész vagy eljáráshoz fűződő érdekekkel rendelkező harmadik személy nyújtja be, azzal, hogy ilyen eljárásban csak az említett rendelet 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának elsőtől negyedikig francia bekezdését, valamint a 3. cikk (1) bekezdésének b) pontját kell alkalmazni.¹⁷

A lengyel és olasz kormány álláspontja szerint a rendeletet nem kell alkalmazni a házasság érvénytelenítése iránt a házastársaktól eltérő személy által indított keresetekre. Elméletének alátámasztására a lengyel kormány előadja, hogy az e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában felsorolt több joghatósági ok utal a házastársak közös vagy önálló szokásos tartózkodási helyére, amiből – álláspontjuk szerint arra lehet következtetni –, hogy csakis a házastársak lehetnek felek a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos eljárásban.¹⁸

A főtanácsnok ezzel ellentétben – helyesen – a Bizottság álláspontját támogatva a rendelet 1. és 3. cikkének szövegű értelmezésére¹⁹ utalt, amely cikkek a rendeletnek a házasság érvénytelenítése iránti kérelmekre való alkalmazását nem kötik a felperes személyéhez. Ráadásul, még ha igaz is, hogy a házassági eljárások személyes jellegűek, vannak esetek, mint például az alapeljárás, amikor harmadik személynek érdeke fűződhet az eljáráshoz, és nincs indok megakadályozni őt abban, hogy erre az érdekre hivatkozzon, mivel azt nemcsak a rendelet, hanem egyúttal az alkalmazandó nemzeti szabályozás alapján is értékelik, így pl. a magyar jog szerint is.

Az ügy szempontjából irreleváns, hogy a rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában felsorolt bizonyos joghatósági okok a házastársak szokásos tartózkodási helyére utalnak, mivel az, hogy a házastársak szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság joghatósággal rendelkezik a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben, nem zárja ki azt, hogy e rendelet rendelkezéseinek megfelelően harmadik személy ennek a helynek a bíróságához fordulhasson. A főtanácsnok álláspontja szerint a rendelet hatálya a házasság érvénytelenítése iránt a házastársaktól eltérő személy által indított keresetekre is kiterjed.²⁰

4.A rendelet 3. cikk (1) a) ötödik és hatodik bekezdésében foglalt joghatósági kapcsolóelv értelmezése

A tanulmányban elemzett házasság érvénytelenítésére irányuló perben a kérdést előterjesztő nemzeti bíróság arra is választ kívánt kapni a Bíróságtól, hogy a házasság érvénytelenítése iránt a házastársaktól eltérő személy által indított keresettel kapcsolatban eljáró tagállami

¹⁶ Ezeket sajnálatos módon az előterjesztés nem nevezte meg.

¹⁷ Melchior Wathelet főtanácsnoknak Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügyben 2016. május 26-án előterjesztett indítványának 36. pontja.

¹⁸ Melchior Wathelet főtanácsnoknak Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügyben 2016. május 26-án előterjesztett indítványának 37. pontja.

¹⁹ Ld. erre vonatkozóan részletesen Ulrich Magnus, Peter Mankowski (Eds.): Brussels IIbis Regulation, Sellier, München, 2012. kommentárnak az 1. és 3. cikkhez fűzött magyarázatait.

²⁰ Melchior Wathelet főtanácsnoknak Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügyben 2016. május 26-án előterjesztett indítványának 35-40. pontjai.

bíróság joghatósága alapozható-e a rendelet 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának ötödik és hatodik francia bekezdése szerinti joghatósági okokra.²¹

A rendelet 3. cikke szerint a házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek területén a házastársak szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek, vagy a házastársak legutóbb szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, amennyiben egyikük még mindig ott tartózkodik, vagy az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy közös kérelem esetén a házastársak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik. Emellett az a bíróság is joghatósággal rendelkezik, ahol a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ha a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig ott tartózkodott, vagy a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, amennyiben a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott, és vagy az adott tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország esetében ott van a „domicile”-ja (lakóhelye).

A szokásos tartózkodási hely mellett kizárólag a házastársak közös állampolgársága szolgálhat alapul egy bíróság joghatóságának megalapozására.

A Bíróságnak lényegében abban kellett állást foglalnia, hogy a rendelet szóhasználata szerinti „kérelmező”, amelyet a 3. cikk (1) bekezdés, a) pont ötödik és hatodik bekezdése használ, lehet-e a házastársaktól eltérő harmadik személy, vagy ez a kifejezés csak a házastársakra utal. Az ezt firtató kérdést a Bíróság elé előterjesztő lengyel bíróság szerint e rendelkezések alkalmazása pusztán amiatt megalapozhatja a lengyel bíróságok joghatóságát – a Franciaországban kötött házasság érvényességének vizsgálatára –, hogy a házastársaktól különböző felperes, Edyta Mikołajczyk tartózkodási helye Lengyelországban van, és nincs semmilyen kapcsolatban a házastársak tartózkodási helyével.

Az olasz kormány szerint a rendelet 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának ötödik és hatodik francia bekezdése szerinti kritériumokat úgy kell tekinteni, hogy azok – amennyiben a bíróság joghatóságának kritériumaként írják elő a felperes szokásos tartózkodási helyét – kizárólag a házastárs felperesre utalnak. Az olasz kormány e tekintetben a Borrás jelentés 32. pontjára hivatkozik, amely szerint a házastársak szokásos tartózkodási helyétől eltérő egyéb joghatósági okok beiktatását bizonyos tagállamok azon aggodalma indokolta, hogy ne nehezítsék meg jelentősen azon házastársak igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését, akik a házasság válása miatt visszatértek abba az országba, ahol a házasságkötés előtt éltek.

Az olasz kormányhoz hasonlóan a Bizottság is úgy vélte, hogy a rendelet céljával ellentétes lenne a szóban forgó rendelkezések szó szerinti értelmezése, amely lehetővé tenné a lengyel bíróságok számára, hogy megállapítsák joghatóságukat a Franciaországban megkötött

---

²¹ 3. cikk

(1) A házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal,

a) amelynek területén (...):

- A kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ha a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig ott tartózkodott, vagy

- a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, amennyiben a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott, és vagy az adott tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország esetében ott van a „domicile”-ja (lakóhelye).

házasság érvénytelenítése iránt valamely harmadik személy által indított keresettel kapcsolatban.

A Bizottság álláspontja szerint elképzelhetetlen, hogy az uniós jogalkotónak a „kérelmező” kifejezéssel az lett volna a szándéka, hogy az a házasság érvénytelenítése iránti keresettel összefüggésben harmadik személyeket jelöljön, amennyiben azok a nemzeti jog alapján keresetösségi joggal rendelkeznek. A Bizottság szerint a rendelet által megállapított joghatósági szabályok célja, hogy a házastársak érdekeit védjék, és nem az ilyen eljárás megindítására jogosult harmadik személyekét. Ha ezeknek a harmadik személyeknek joguk van ilyen keresetet indítani, akkor őket kötik a házastársak javára meghatározott joghatósági szabályok.²²

A házassági ügyekre alkalmazandó joghatósági kapcsolóelvvel összefüggésben megállapítottam, hogy a házassági ügyek körében a házastárs szokásos tartózkodási helyének megítélése körében figyelembe veendő szempont, hogy abban a tagállamban van-e a házastárs(ak) érdekeltségeinek központja, mi célból költöztek az adott tagállamba, vannak-e ott, és mennyire szoros családi kapcsolataik, mióta és folyamatosan tartózkodik-e (tartózkodnak) az adott államban, ill. rendelkeznek-e munkahellyel, folyamatos alkalmazásban állnak-e.

Rámutattam, hogy az 1997-es Swaddling ügyben kialakított fogalmi elemek²³ köszönnek vissza továbbfejlesztve az 1998-as Borrás jelentés fogalom-meghatározásában²⁴ is, hiszen mindkét definíció központi eleme az: egy személy „érdekeltségeinek szokásos központja - habitual centre of interests”.

Wathelet főtanácsnok osztotta az olasz kormány és a Bizottság álláspontját. Emlékeztetett a Hadadi ügyben hozott ítélet 49. pontjára, amely szerint „a rendelet által létrehozott, a házassági kötelékek felbontásával kapcsolatos joghatóság felosztásának rendszere nem zárja ki a többes (vagylagos) joghatóságot. Éppen ellenkezőleg, e jogszabály kifejezetten rendelkezik arról az esetről, amikor több bíróság rendelkezik joghatósággal, anélkül, hogy azok között bármiféle rangsor állna fenn.”

E szakaszokból kitűnik, hogy a házasság érvénytelenítése iránti ügyekben egy harmadik fél szabadon választja meg, hogy az említett rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában felsoroltak közül mely bírósághoz kívánja keresetét benyújtani. Márpedig e rendelkezés harmadik, ötödik és hatodik francia bekezdése általánosan utal az alperes vagy felperes szokásos tartózkodási helyére. E szakaszokból egyértelműen kitűnik, hogy a Bíróság szerint a rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában felsorolt valamennyi joghatósági ok a házastársak egyikének vagy mindkettejüknek a szokásos tartózkodási helyén alapul.

²² Melchior Wathelet főtanácsnoknak Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügyben 2016. május 26-án előterjesztett indítványának 42-55. pontjai.

²³ E szerint az érintett szokásos tartózkodási helyének az a tagállam minősül, amelyben egy személy érdekeltségeinek szokásos központja található (the habitual centre of their interests is to be found).

Az érdekeltség értelmezése körében az alábbi tényezőket kell figyelembe venni: különösen a munkavállaló családi helyzetét, azokat az indokokat, amelyek a költözésre ösztönözték, a hosszát és a folyamatosságát a tartózkodásának, azt a tényt (ahol ez a helyzet), hogy megbízható (állandó) alkalmazásban áll, mindazon egyéb szándékot, ami a körülményekből kiderül. Robin Swaddling kontra Adjudication Officer, Case C-90/97, EBHT I-01075.

²⁴ Borrás jelentés (32) pont: „az a hely, ahol a személy állandó jelleggel tevékenységének folyamatos vagy szokásos központját hozta létre, az ilyen tartózkodási hely meghatározásának érdekében, valamennyi jelentős tény figyelembe véve”.

Emiatt Wathelet főtanácsnok véleménye szerint az említett 3. cikk (1) bekezdése a) pontjának ötödik francia bekezdése nem korlátozódik a kérelmező szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság joghatóságának megállapítására, hanem hozzáfűzi, hogy a kérelmezőnek a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig kell ezen a helyen tartózkodnia. Ugyanez vonatkozik a hatodik francia bekezdésre, amely szerint a felperesnek a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább hat hónapig kell ott tartózkodnia, vagy az adott tagállam állampolgárának lennie. Indokolatlan lett volna ezeket a többletfeltételeket fűzni a „kérelmező” fogalmához, ha nem a házastársak valamelyikéről volna szó.

Ezen indokok alapján a főtanácsnok álláspontja szerint a rendelet 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának ötödik és hatodik francia bekezdése nem alkalmazható a házasság érvénytelenítése iránt a házastársaktól eltérő személy által indított keresetekre.²⁵

A házastársak szokásos tartózkodási helyének értelmezésével kapcsolatos kutatásaim²⁶ alapján magam is egyetértek Wathelet főtanácsnok értelmezésével, hogy a rendelet 3. cikkének elemzett bekezdései kizárólag a házastársakra utalnak, és nem alkalmazhatók a házastársakon kívüli harmadik személyek esetében, akiknek érvénytelenítési perben van lehetőségük a perindításra.

---

²⁵ Melchior Wathelet főtanácsnoknak Edyta Mikołajczyk kontra Marie Louise Czarnecka, Stefan Czarnecki közötti C-294/15. sz. ügyben 2016. május 26-án előterjesztett indítványának 42-55. pontjai.

²⁶ Ld. részletesen: WOPERA Zsuzsa: A szokásos tartózkodási hely meghatározásának kritériumai a határon átnyúló házassági- és szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben. *Európai Jog*, 2013. 13. évfolyam, 2. szám, március 1-10. és WOPERA Zsuzsa: A szokásos tartózkodási hely meghatározása a határon átnyúló tartási ügyekben és egyes hágai instrumentumok joggyakorlatában. *Európai Jog*, 2013. 13. évfolyam, 3. szám, május, 41-47.

